

NIEUWSBRIEFCANTONSPARK

Juli 2013

REDACTIE:

Rob Samson
Greet de Lange
Urja Niet – Graafland

INFORMATIE:

Vrienden van het Cantonspark
Secretaris: Mevr. G.H.J. de Lange-Meijer,
Rembrandtlaan 29, 3741 TA Baarn
Tel: 035 - 541 3356
E-Mail: secretariaat@cantonspark.nl
www.cantonspark.nl

HOE WORDT U DONATEUR?

Voor een bijdrage van € 17,50 per jaar bent u donateur van de Stichting Vrienden van het Cantonspark. U steunt ons daarmee om het Cantonspark als waardevolle tuin voor Baarn te behouden.

Stort uw bijdrage op:

Bankrekening RegioBank Baarn,
rekening nummer 98.35.74.944,
t.n.v. Vrienden van het Cantonspark.

INHOUDSOPGAVE

-
3	Voorwoord
5	Jaarverslag 2012
9	Nieuwe huurders van de Wintertuin
11	Verscholen Cantonspark krijgt allure
13	De Nieuwe Gids voor het Cantonspark
17	Bij het afscheid van Huub van der Aa
24	Coniferen
28	Vrijwilligerswerk in het park
-

Voorplaat: de Japanse kornoelje (*Cornus causa*).
Omslag links: De vaantjesboom of zakdoekenboom (*Davidia involucrata*).

Voorwoord

Jarenlang begonnen de Nieuwsbrieven met een Ten geleide. Dit werd altijd geschreven door Huub van der Aa. Nu hij helaas om gezondheidsredenen heeft moeten besluiten, na ruim 20 jaar, zijn werkzaamheden voor onze Stichting te beëindigen, vinden wij als bestuur dat het Ten geleide een andere naam moet krijgen. Voorwoord is het dus geworden.

In dit voorwoord kijken we even terug naar gebeurtenissen in het eerste half jaar van 2013.

Allereerst is daar het onofficiële afscheid van Huub van der Aa per 1 januari. Wat hij daar zelf over schrijft is verderop in de Nieuwsbrief te lezen. Dat wij hem met zijn geweldige expertise en inzet enorm zullen gaan missen, mag duidelijk zijn. Een opvolger vinden van zijn kaliber behoort tot de onmogelijkheden. Hij heeft toegezegd langs de zijlijn bereid te zijn advies te geven en te blijven schrijven voor de Nieuwsbrief. We hopen echter de vacature die is ontstaan t.z.t. weer gevuld te krijgen. Mocht u zich aangesproken voelen of iemand kunnen aanbevelen, schroom dan niet om contact met ons op te nemen. Van zijn vrouw Steef hebben we helaas al eerder afscheid moeten nemen. Zij was onze vaste vrijwilligster, coördinator van de rondleidingen, verzorgde de verkoop van de publicaties in het Tennishuisje en op het Cultureel Festival. Zij woont tegenwoordig in Lage Vuursche, in het verpleeghuis St. Elisabeth.

Wat Park en Wintertuin aangaat; bureau Eelerwoude is in opdracht van de gemeen-

Cornus causa in volle bloei.

te Baarn bezig met een herstelplan voor het park, ook daarover valt in deze brief te lezen. De nieuwe huurders van de Wintertuin stellen zich voor en vertellen over hun plannen. In mei van dit jaar hebben wij met hen al een plezierig gesprek gevoerd op het nog niet aangelegde terras. Geertje Bakker, onze tweede boomdeskundige naast Huub, heeft voor deze Nieuwsbrief een boeiend artikel over coniferen geschreven.

Rest nog iets te melden over de groei en bloei in het park. De lente liet lang op zich wachten, bomen en struiken waren zo'n drie weken later in blad en bloei. We zijn blij dat het ernaar uitziet, dat de *Mallotus japonicus* het gaat redden en de *Magnolia sieboldii* toch weer bloemen heeft. De Zakdoekjesboom prachtig heeft gebloeid, evenals de Witte regen en op het moment

van schrijven is dit nog het geval met de *Cornus caesia*, de Japanse kornoelje.

Met de vrijwilligers is onder leiding van Urja Niet – Graafland, Geertje Bakker en Ruud de Meij heel veel snoeiwerk verricht en opslag van Esdoorns verwijderd. Dat laatste blijft een voortdurende zorg. Er zijn enkele zeer trouwe helpers waar wij erg blij mee zijn. Tot nu toe is het echter niet gelukt met een min of meer vaste groep van ca. tien personen te werken. Maar wie weet...

De meest recente informatie over het park etc. is altijd te vinden op de website www.cantonspark.nl

Het bestuur van de *Stichting Vrienden van het Cantonspark* wenst u veel leesplezier, een fijne zomer en kom vooral genieten in het park.

Halesia carolina (Sneeuwkllokjesboom)

Jaarverslag 2012

Sinds mei 1995 is de *Stichting Vrienden van het Cantonspark* officieel actief. De doelstelling van de Stichting is de bijzondere botanische en cultuurhistorische waarde van het park (een Rijksmonument), in stand te houden. Dit in nauwe samenwerking met de gemeente Baarn, eigenaar van het park, die het park heeft toegevoegd aan het openbare groen. Verwacht wordt dat gebruikers zich aan de gestelde, aan het begin van het park vermelde regels, houden. Met de toegenomen bebouwing rond het park wordt het steeds moeilijker de openbare – groen- functie en de bijzondere meerwaarde met elkaar te verzoenen.

De Stichting heeft een bestuur, een beheercommissie en rondleiders.

Samenstelling bestuur:

Voorzitter: Jkvr. Angelique Bosch van Drakestein, tuinconservator, onderhoud landgoederen; werkzaam bij museum De Lakenhal in Leiden als bruikleen registrar.

Vicevoorzitter: Dr. Huub van der Aa, bioloog, specialisatie taxonomie en boomdiagnostiek; redacteur Nieuwsbrief

Secretaris: Greet de Lange – Meijer

Penningmeester: Wilco van Dijen, werkzaam bij Natuurmonumenten als teamleider op de financiële administratie.

PR functionaris: Prof. Dr. Dr. h. c. Rob Samson, Senior mycoloog, CBS-KNAW Biodiversity Centre Utrecht; redacteur Nieuwsbrief, webmaster

Lid: Ing. Ruud de Meij; tuinadviseur

Dit bestuur heeft in 2012 vijfmaal verga-

derd, op 12 januari, 15 maart, 18 april, 8 augustus en 4 oktober. Telefonisch en per e-mail is veelvuldig overleg gepleegd over relevante zaken door de leden onderling en met andere betrokkenen.

Samenstelling beheercommissie:

Voorzitter: Ing. Ruud de Meij

Leden: Dr. Huub van der Aa, Ing. Geertje Bakker: plantenteelt, tuinbouw, bomen, Just Bleekemolen: boomverzorging, beëdigd taxateur bomen, Jkvr. Angelique Bosch van Drakestein, Urja Niet – Graafland: Natuurwerkplaats Baarn, Drs. Hans Persoon: botanische tuinen Utrecht

In overleg met de verantwoordelijke gemeenteambtenaren en de werknemers van Eemfors treedt de beheercommissie adviserend op bij de te verrichten werkzaamheden in het park, Zij gaat regelmatig het park rond om te zien wat er moet gebeuren en is betrokken bij de vrijwilligerswerkdagen die iedere maand sinds november 2011 worden gehouden.

ACTIVITEITEN:

Rondleidingen:

Coördinator: Urja Niet – Graafland

Rondleiders: Dr. Huub van der Aa, Ing. Geertje Bakker, Greet de Lange – Meijer, Tera Naafs, Betty Rootselaar – Naafs

De rondleidingen dragen ertoe bij de botanische meerwaarde van het park zoveel mogelijk bekendheid te geven en te attenderen op de zeer bijzondere bomen en struiken die het park (nog!) bevat en hun kwetsbaarheid.

De gratis publieksrondleidingen worden

maandelijks van april t/m augustus, afwisselend op dinsdag of donderdagavond, gehouden. In september en oktober kan 's middags nog aan een rondleiding worden deelgenomen. Rondleidingen op aanvraag voor tuinclubs, familie-aangelegenheden etc. zijn ook mogelijk.

Op 22 september was een groep van 70 leden van de Nederlandse Dendrologische Vereniging te gast in het park. Zij waren erg enthousiast over wat aan bijzonders nog steeds aanwezig is, maar spraken ook hun bezorgdheid uit over de toekomst van het park. Zij zullen schriftelijk hun kennis en deskundigheid aanbieden aan de verantwoordelijke ambtenaren en de mensen van bureau Eelerwoude, dat in opdracht van de gemeente Baarn met een visie en herstelplan plan voor het Cantonspark zal komen. Als dank voor de rondleiding werd een *Mallotus japonicus* aangeboden, die meteen een plek gekregen heeft in de border naast het Tennishuisje.

Aan de gesprekken met Eelerwoude nemen namens de Stichting deel: Angélique Bosch van Drakestein, Ruud de Meij en Greet de Lange.

Vrijwilligerswerkdagen:

Coördinatoren: Urja Niet - Graafland en ing. Ruud de Meij.

Als het weer het toelaat, alleen sneeuw en vorst kunnen spelbreker zijn, wordt iedere eerste zaterdag van de maand in het park gewerkt van 10.00 uur tot 13.00 uur. Gepauzeerd wordt om ca. 11.15 voor koffie/thee etc. Het streven is om langzamerhand te kunnen werken met een vaste groep. Werd de eerste keren een brief verstuurd naar degenen, die zich

hadden opgegeven, nu wordt vooraf in de Baarnsche Courant een oproep geplaatst om mee te komen helpen. Op de website van de Stichting valt ook het een en ander over het vrijwilligerswerk te lezen. Voor de werkzaamheden is eigen gereedschap aangekocht bij de firma Ploeg die zo vriendelijk was korting te geven, een gebaar dat erg gewaardeerd wordt.

Bijzondere activiteiten, zoals fotoreportages van bruidsparen gaan altijd in overleg met de verantwoordelijke gemeente ambtenaar. Op 15 december voerde de Lichtjesavond, georganiseerd door de Hervormde gemeente, de deelnemers o.a. door het park. De paden waren verlicht met waxinelichtjes, het licht in de Wintertuin brandde, het symboliseerde het paleis van Herodes, het 'kantoor' fungeerde als stal van Bethlehem.

PR activiteiten:

In juli en december is een Nieuwsbrief verschenen. Beide zijn wat inhoud en vormgeving betreft zeer goed ontvangen. Het laatste met veel dank aan Beeld & Visie. Dit bedrijf sponsort een gedeelte van de drukkosten van de Nieuwsbrieven, de posters voor de rondleidingen en vrijwilligerswerkdagen en het boekje "Bomen over bomen."

Website: De webmaster, Rob Samson, heeft veel tijd gestoken in het vernieuwen van de website www.cantonspark.nl. De site start met prachtig overvloeiende foto's aangepast aan het jaargetijde. Hij heeft de overige bestuursleden bekend gemaakt met opslag op Skydrive en de software Joomla 2.5.

Gids vierde druk: de nieuwe gids nadert zijn voltooiing, het is een gezamenlijk stukje

Grote trompetboom (*Catalpa bignonioides*)

werk van Huub van der Aa en Rob Samson. De gids zal in juli van 2013 verschijnen.

OVERIGE ACTIVITEITEN/CONTACTEN WAARBIJ BESTUUR EN/OF BEHEERCOMMISSIE EN/OF RONDLEIDERS OP EEN OF ANDERE MANIER BETROKKEN WAREN:

- Op 26 maart brachten Ruud de Meij en Huub van der Aa een bezoek aan de Wintertuin, gewapend met helm en veiligheidsschoenen.
- Een dag later arriveerde de nieuwe palm uit Granada, die via het dak in de Wintertuin werd geplaatst.
- Op 1 april startte het pilotproject van de gemeente om het vandalisme terug te dringen: 's avonds na achten verboden zich in het park op te houden, twee hekken open overdag, Faas Eliaslaan en Abel Tasmanlaan. Het laatste hek dag en nacht open. Op 1 juli is het project geëvalueerd en voortgezet.
- Op 9 juni werd met een aantal donateurs het Arboretum in Kalmthout bezocht, een geslaagd evenement, een uitgebreid verslag was te lezen in de Nieuwsbrief van juli.
- Op 25 juni buurtvergadering van het Wintertuincomité o.l.v. de heer H. Hallie. De Stichting wordt altijd geïnformeerd over actuele ontwikkelingen.
- Op 1 september was de Stichting aanwezig op het Cultureel festival met een mooi verzorgde kraam, die uitnodigde voor gesprekken en ook enkele donateurs opleverde.
- Op 8 september in het kader van Open Monumentendag, dit jaar met het

thema: 'Groen van toen' met drie extra rondleidingen.

- Op 29 september workshop vrijwilligers werven, begeleiden en behouden in Bunschoten/Spakenburg.
- Op 25 oktober: feestelijke opening van de gerestaureerde Wintertuin
- Op 9 november: eerste bijeenkomst met Eelerwoude in de Wintertuin.

Verder zijn er gesprekken gevoerd met burgemeester Mark Roëll, wethouder Jan Baerends (o.a. vandalisme) en Jorrit de Regt (het kappen van bomen rond de Wintertuin, herplaatsing van een nieuwe kastanje, een *Aesculus Indica*, visie op de restauratie van het park). Ook is gereageerd op het plan om weer gif te gaan spuiten.

Vooruitblik

Het ziet er naar uit dat de gerestaureerde Wintertuin een bestemming krijgt, die helemaal past bij het park. Daartoe zullen in het park wat aanpassingen gerealiseerd moeten worden waarbij de Stichting betrokken wordt. Hopelijk kunnen de voorstellen, die bureau Eelerwoude in overleg met gemeente en de Vrienden van het Cantonspark gaat opstellen uitgevoerd worden. Wintertuin en park, beide Rijksmonument, vormen een bijzondere eenheid en dateren al van begin 1900. Belangrijk blijft het bijzondere aan volgende generaties door te geven. De Stichting zal er alles aan doen hun doelstelling ook in 2013 na te streven, met veel dank aan en met de steun in de rug van de donateurs.

April 2013 Greet de Lange - secretaris

Nieuwe huurders van de Wintertuin

Als toekomstige huurders van de Wintertuin en naaste burenen van het Cantonspark, willen wij ons graag even voorstellen en onze plannen met u delen. Wij, Frans Duijvestijn en Margareth van Slijpe, zijn een echtpaar uit Huizen en beiden werkzaam als zelfstandig ondernemer. Frans in de zakelijke vastgoedsector en Margareth als traumatherapeut.

Via een kleine advertentie in de krant, bezochten wij de open dag van de Wintertuin en het was gelijk liefde op het eerste gezicht. Terwijl we daar rondliepen zagen wij gelijk hoe de Wintertuin er weer uit moest komen te zien: "terug naar haar

roots, aangevuld met eigentijdse mogelijkheden".

De Wintertuin wordt weer een plantentuin, in de oostbeuk zullen tropische vlinders rondvliegen en in de westbeuk komt een grand café. De middenbeuk wordt een officiële trouwlocatie, die ook gebruikt kan worden voor besloten evenementen.

Bij mooi weer kan er ook gebruik gemaakt worden van het grote terras met uitzicht op het park.

Omdat wij denken, dat de historie van het Cantonspark en de Wintertuin hand in hand gaan, willen wij een permanente

Margareth van Slijpe en Frans Duijvestijn, de nieuwe huurders van de Wintertuin.

expositieruimte maken in de westbeuk over de historie van de Wintertuin en het Cantonspark. Daarnaast zullen wij ook een educatieve ruimte inrichten over de vlin-
ders.

We hebben veel leuke plannen en alhoewel onze handen jeuken om aan de slag te gaan, moeten we nog even geduld hebben, want het aanvragen van de benodigde vergunningen kan nog zo'n 20 weken duren.

Ondertussen zijn we achter de schermen enorm druk om alles zo veel mogelijk voor

te bereiden, zodat we zo weinig mogelijk tijd verliezen op het moment, dat de vergunningen rond zijn.

Wij zijn regelmatig in de Wintertuin en als u in de buurt bent, klop dan even aan, wij maken graag kennis met u. Hopelijk ontstaat er een leuke samenwerking met de Vrienden van het Cantonspark, zodat wij samen de Wintertuin en het Cantonspark een positieve impuls kunnen geven.

Margareth van Slijpe en Frans Duijvestijn.

Verscholen Cantonspark krijgt allure

Historische allure komt terug in verscholen Baarns park. Jorrit de Regt, van de gemeente Baarn spreekt er bevolgen over: 'Het is een erfenis die we moeten koesteren. Maar zelfs veel Baarnars kennen het park niet. Hangjongeren weten het wel te vinden, en veroorzaken overlast en vandalisme. Het park verdient beter'. Een verrassende plek waar de vroegere grandeur zichtbaar is. Bijzondere oude bomen, unieke elementen als een colonnade, een stenen waterval en een imposante Wintertuin - naast het park zelf - stuk voor stuk rijksmonumenten. Een park ook met botanische betekenis.

De restauratie van de Wintertuin was de stimulans om ook het park te redden van verloedering. De gemeente Baarn riep de hulp van Eelerwoude in voor het maken van een visie, een ontwerp en een raming

van de kosten. Gemeente Baarn wil dat het park uit die anonieme sfeer komt en een grotere betekenis krijgt, niet alleen voor Baarn maar ook voor de regio. Het moet het mooiste botanische park van Nederland worden binnen een historische park-aanleg.

Eelerwoude startte met het ontwikkelen van een visie, samen met gemeente en de Stichting Vrienden van het Cantonspark. Landschapontwerper Nelleke Manschot van Eelerwoude: 'Wij brachten de belangen van beide partijen samen. Die van de gemeente als beheerder, financier en bewaker van de cultuurhistorische waarde. En van de vrienden, die het accent sterk leggen op de botanische waarde'.

Manschot: 'Bij het maken van een inrich-

Nelleke Manschot en Jorrit de Regt overleggen over een nieuwe visie van het park

Restauratie van de unieke Wintertuin gaf de aanleiding

De onlangs gerealiseerde restauratie van de voor Nederland unieke Wintertuin gaf de aanleiding om ook het achterliggende park voor verdere achteruitgang te behoeden. Gemeente Baarn trekt samen op met de Stichting Vrienden van het Cantonspark. Zij schakelden Eelerwoude in voor een visie, een ontwerp en een kostenraming. De vernieuwde Wintertuin herbergt binnenkort een grand-café, vlindertuin en trouwlocatie. Mits de gemeenteraad groen licht geeft, zal ook het Cantonspark worden opgeknapt en Baarn een unieke wandel- en verblijfplek voor de toekomst kunnen behouden en versterken.

Het Cantonspark is tussen 1905 en 1915 aangelegd als particuliere overtuin van de in de Villa Canton woonachtige August Janssen, rijk geworden door de handel met China. Hij had het terrein – dat tot dan deel uitmaakte van landgoed Schoonoord – gekocht van de familie Faas Elias. In 1920 werd het park de botanische tuin van de Utrechtse Universiteit. In 1987 kwam het park in het bezit van de gemeente Baarn, onder voorwaarde dat zij de bijzondere waarde van het park zou beschermen en uitbouwen. Het park werd openbaar, maar is door haar verborgen ligging onbekend.

tingsplan kom je voor dilemma's te staan. In de loop van de geschiedenis zijn steeds elementen toegevoegd, die niet allemaal behouden kunnen blijven. Met een lagenbenadering konden we de historische ontwikkeling van het park ontrafelen. De Regt: 'Dat hielp ons enorm bij het maken van keuzes. We zijn daar als gemeente met de Stichting Vrienden van het Cantonspark goed uitgekomen.'

De visie is gepresenteerd aan het college van B&W en daar goed ontvangen. Op dit moment wordt gewerkt aan het ontwerp, waarbij het terugbrengen van de gro-

tendeels verdwenen padenstructuur een belangrijk uitgangspunt is. Nelleke Manschot: 'We gaan uit van een dynamische uitvoering. Oftewel, de uitvoering gebeurt in fasen, afhankelijk van de beschikbare middelen. Eerst de hoofdpaden, opdat er weer rondgewandeld kan worden, en later de secundaire en tertiaire paden'. Het wachten is nu op de resultaten van een bomeninventarisatie. Daarna wordt het ontwerp, voorzien van een raming van de kosten, voorgelegd aan het College van B&W en tenslotte aan de Raad van de gemeente Baarn.

De Nieuwe Gids voor het Cantonspark

Vijftien jaar geleden gaven de toen pas enkele jaren daarvoor opgerichte *Vrienden van het Cantonspark* voor het eerst een Gids van het Cantonspark uit. Een tweede druk volgde in 2001 en twee jaar later, in 2003, was alweer een derde druk nodig. De laatste exemplaren daarvan werden in 2011 verkocht. Het was toen al duidelijk dat er grote behoefte was aan een nieuwe druk waarin een groot aantal veranderingen in het park zouden worden meegenomen.

Een belangrijk aspect van de beschrijving van bijzondere bomen en struiken in onze gids kwam in de afgelopen jaren steeds meer naar voren. Bij beleidsmakers, beheerders en potentiële subsidiegevers van park en Wintertuin bleek steeds meer behoefte aan een leidraad bij het vaststellen van de botanische waarde van het park. De oude bronnen, deels afkomstig uit de tijd dat Utrechtse beroepsbotanici daarover gingen, zijn behoorlijk gedateerd geraakt. Politici en beleidsmakers worden ook nu nog telkens op het verkeerde been gezet omdat zij alleen beschikken over sterk verouderde beschrijvingen van wat het park te bieden heeft. Het is van belang telkens weer te onderstrepen dat de gemeente Baarn in feite ook beheer, beschrijving en uitbouw van de waardevolle collectie heeft overgenomen van de universiteit en die aspecten vanaf 1993 in toenemende mate heeft gedelegeerd aan de toen opgerichte Stichting *Vrienden van het Cantonspark*. Zij hadden en hebben onder enkele honderden donateurs ook een aantal botanisch geschool-

de personen in hun organisatie, die in de loop van de daarop volgende jaren een netwerk van externe deskundigen bij hun werkzaamheden hebben betrokken. Zowel deze gids, als publicaties in nieuwsbrief en op de website van de Vrienden van het Cantonspark voorzien in toenemende mate in een groeiende behoefte. Er zijn in de afgelopen jaren nogal wat bomen verloren gegaan door ziekten of zware stormen maar er zijn ook nieuwe bomen bijgekomen. Daarnaast zijn bomen vrij komen te staan, sterk uitgegroeid of

**Gids voor het
Cantonspark
Baarn**
vierde editie

herontdekt, die in de vorige drukken nog niet genoemd werden. Kortom, het is voor deze nieuwe druk nodig gebleken een vrij groot aantal veranderingen te verwerken, en in samenhang hiermee over te stappen op een nieuwe nummering van de bomen langs de beschreven wandelroute in het park. Dat brengt uiteraard met zich mee dat de oude nummers zijn komen te vervallen. Wij hebben de oude nummers nog wel vermeld (tussen haakjes). Een grote handicap is het feit dat de naamplaatjes en nummers van de behandelde bomen regelmatig worden weggehaald of ernstig beschadigd door vandalen. In de loop van de jaren zijn we ten minste driemaal helemaal opnieuw begonnen met het maken van naamplaatjes, maar telkens weer zijn die in korte tijd kwaadwillig verwijderd.

Bij het verschijnen van deze, geheel vernieuwde druk, wordt een poging gedaan om de bomen en struiken opnieuw te nummeren. De tekst is voor een deel hetzelfde gebleven hoewel de veranderingen in het park de nodige aanpassingen noodzakelijk hebben gemaakt. De illustraties zijn in deze vierde druk voor een deel opnieuw gebruikt maar het digitale tijdperk maakt het mogelijk om uit een veel groter beeldarchief te putten. In de loop van 2003 heeft in Baarn een algemene bezuinigingsronde ("Keuzes maken") plaats gevonden waarvan het Cantonspark zijn deel kreeg. Het park verloor zijn beheerder en het beheer werd overgenomen door Eemfors. Er werd een "beheercommissie" in het leven geroepen waarin De Vrienden van het Cantonspark samen werkten met de verantwoordelijke ambtenaren van de

gemeente, met name bij de aansturing van de reguliere werkzaamheden. Daarnaast kregen de Vrienden van het Cantonspark van het gemeentebestuur de opdracht om het park te restaureren en daarbij de oorspronkelijke parkaanleg te handhaven. Dit proces is echter maar moeizaam op gang gekomen, door tijdgebrek, miscommunicatie en de zeer beperkte mogelijkheden. Intussen is de situatie rond de gerestaureerde Wintertuin zodanig dat voor het toekomstig beheer van het park rekening moet worden gehouden met de nieuwe bestemming van de Wintertuin. Dit grote Rijksmonument raakte in verval en voorbereidingen tot restauratie van deze kas en de periode van herstel hadden rechtstreeks invloed op het beheer in de onmiddellijke omgeving van de kas. Een jarenlange discussie in de gemeenteraad en bemoeienis van allerlei instanties maakte dat kas en park telkens weer in het middelpunt van de belangstelling kwamen te staan.

Een andere ontwikkeling in dit verband was de rechtstreekse invloed van Monumentenzorg op de plannenmakerij rond park en kas terwijl steeds duidelijker werd dat van overheidswege de samenhang van kas en park een rol speelde bij de beoordeling van potentiële subsidiegevers. De restauratie van de Wintertuin werd in 2012 voltooid en pas toen kon de tekst van deze vierde druk van onze Gids worden afgerond. Tenslotte is in de loop van de jaren de houding van een deel van het publiek veranderd. Bij de oorspronkelijke doelstellingen bij het beheer van het park speelden van ouds de grote botanische en cultuurhistorische

Op 18 juli 2013 werd door Huub van der Aa de nieuwe editie van de Gids gepresenteerd aan de Baarnse wethouder Jan Baerends/.

waarden een bijzondere rol, hetgeen ook in de overdrachtsakten uit 1987 was vastgelegd. Gemeente, Vrienden van het Cantonspark en een grote groep donateurs van de Stichting uit Baarn en ver daarbuiten hebben deze uitgangspunten steeds in ere gehouden. Gepoogd is altijd om door een ruime openstelling zoveel mogelijk Baarnse inwoners en bezoekers van buiten de gemeente van de bijzondere meerwaarde van de botanische collectie te laten profiteren. Activiteiten en publicaties van de Stichting hebben niet zonder succes geprobeerd om deze doelstellingen steeds onder de aandacht te brengen. Er is echter een groeiende groep “gebruikers” van het park die de

gebruiksmogelijkheden van zo’n groot stuk openbaar groen nadrukkelijk wil verruimen en het park ook voor andere doelen wil bestemmen. Het valt niet te ontkennen dat de bovengeschetste doelstellingen soms moeilijk verenigbaar zijn gebleken met de opvattingen van een deel van het publiek over het begrip “openbaar groen”. Voor een deel is deze veranderende opvatting legitiem. De Vrienden van het Cantonspark staan daar voor open maar houden in essentie wel vast aan de in hun statuten vastgelegde uitgangspunten. Het park blijft voor iedereen toegankelijk maar aan die toegankelijkheid blijven voorwaarden verbonden die te maken hebben met het op uitbouw en beheer

van de nog steeds bijzondere botanische en cultuurhistorische waarden. Deze gids beschrijft beiden en past de beschrijvingen bij elke nieuwe druk aan de veranderingen aan. Wij hopen met deze vierde druk tegemoet te zijn gekomen aan de wensen van de vele bezoekers van het Cantonspark en tevens te hebben voorzien in een actuele beschrijving van de grote botanische waarde die de collectie van het park nog steeds vertegenwoordigt. In deze vierde druk is de oude tekst en wandelroute waar mogelijk gehandhaafd maar is de nummering van de bomen opnieuw opgezet. Het streven is om alle besproken bomen opnieuw te voorzien van naamplaatjes, die in de loop van de jaren door vandalisme zijn verdwenen. Voor dat probleem hebben we nog geen definitieve oplossing, hoewel de beheercommissie inmiddels beschikt over

een database met alle relevante bomen en struiken, van waaruit nieuwe naamplaatjes direct kunnen worden vervaardigd.

De gids bevat 76 pagina's met vele kleurenfoto's en een index van Nederlandse en Latijnse plantennamen. Deze publicatie is in een handzaam formaat van 10 x 20 cm en gebonden met een spiraal. Losse exemplaren zijn te koop tijdens de rondleidingen, in de Baarnse boekhandels en via de website voor € 8,50.

De tekst en illustraties voor de vierde druk werden aangepast door Huub van der Aa, Rob Samson, Greet de Lange en Geertje Bakker. Urja Niet-Graafland hielp bij de correctie van de drukproef. De Stichting Vrienden van het Cantonspark dankt Drukkerij Beeld en Visie, die als sponsor een deel van de drukkosten voor haar rekening nam.

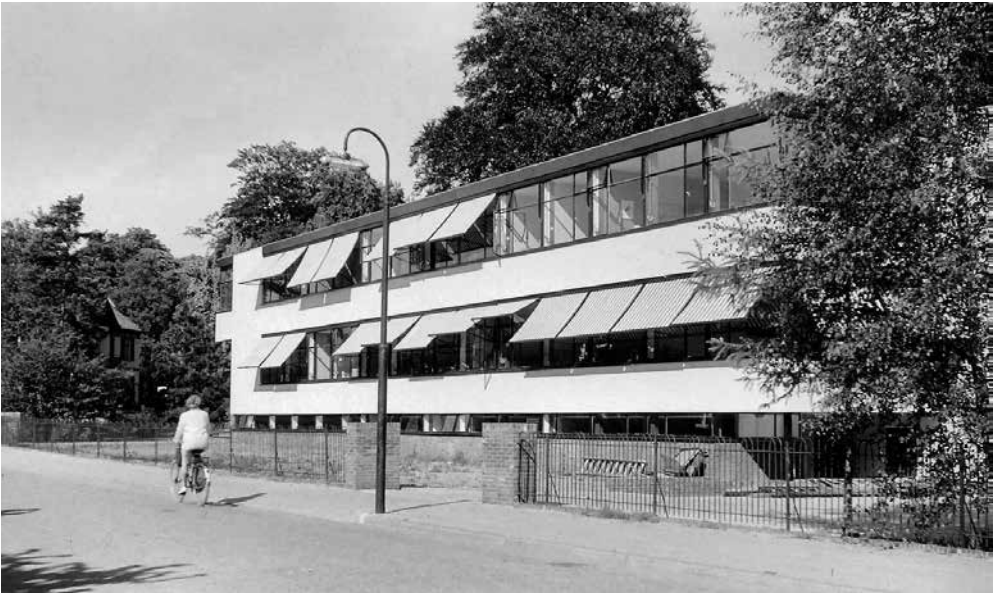
Bij het afscheid van Huub van der Aa

Toen ik in het vroege voorjaar van 1958 voor het eerst in het Cantonspark kwam, kon ik niet weten dat ik 55 jaar later een stuk zou schrijven in de Nieuwsbrief van de Vrienden van het Cantonspark, bij gelegenheid van mijn afscheid van het bestuur van een stichting die zich inzet voor beheer en behoud van het park. Die eerste kennismaking was in het kader van mijn studie Biologie aan de Utrechtse Universiteit. Studenten die systematische plantkunde in hun pakket hadden moesten in die tijd enkele tentamens voorbereiden in het park en daartoe verzamelden, die zich meestal in de Berenkuil, een knooppunt van fietspaden aan de oostkant van Utrecht, om gezamenlijk naar Baarn

te fietsen. Het park was toen helemaal ingesteld op zijn onderwijsstaak en het uitgebreide personeel was ingesteld op de ontvangst van studenten. Met behulp van het inmiddels bijna klassieke Compendium van de Terminologie Nomenclatuur en Systematiek der Zaadplanten, speciaal voor ons studenten geschreven door de eerste directeur Prof. A. A. Pulle, leerden we in de systeemtuin de belangrijkste plantenfamilies te herkennen aan de hand van een grote collectie levende planten, die speciaal voor dat doel per familie bij elkaar was gezet. Voor fanatieke plantenliefhebbers was dit een buitengewoon aangename bezigheid. Veel van ons hadden al een zekere kennis

Huub vander Aa (in het midden) met zijn collega's van het CBS en WCS (foto rond 1968).

Het Centraalbureau voor Schimmelcultures aan de Oosterstraat. Het instituut verhuisde in 2000 naar de Uithof in Utrecht.

van zaken. Ik bijvoorbeeld had al op de middelbare school een behoorlijke kennis opgedaan van de Nederlandse wilde flora en later in militaire dienst een omvangrijke verzameling wilde planten bijeen gebracht van de gebieden waar ik gedurende bijna twee jaar gedetacheerd ben geweest. Dit herbarium is nu ondergebracht in het Nationaal Herbarium Nederland in Leiden, en zal worden samengevoegd met die van het natuurhistorisch museum Naturalis.

Ik heb dus van die eerste kennismaking met het park alleen maar aangename herinneringen. In enkele lage kassen werden ook "nuttige planten" gekweekt voor medewerkers en ik vond dat wij als arme studenten daar ook rechten op hadden, toen we ontdekten dat enkele professoren

voorrang hadden bij de oogst van bijvoorbeeld de tomaten en komkommers.

Vanaf 1965 kwam ik in dienst van het Centraalbureau voor Schimmelcultures, dat toen sinds enkele jaren gevestigd was in het nieuwe gebouw Oosterstraat 1. Intussen had ik tijdens mijn studie Plantenziektenkunde en Mycologie ook kennis gemaakt met het park. Het fytopathologisch laboratorium Willie Commelin Scholten had vanaf 1920 de beschikking over een groot deel van het park om er proeven te doen of experimenten met planten uit te voeren. Ik onderzocht er oa een virus op *Atropa belladonna* en vertoefde vaak in de "ziektentuin". Vanaf 1963 was ik tevens assistent bij de mycologie en moest regelmatig materiaal verzamelen van zieke planten t.b.v. cursus-

sen, die in het gebouw Madoera gehouden werden. Dat ik na mijn afstuderen meteen in een baan op het CBS rolde had er ook mee te maken dat ik goed thuis was in het Cantonspark en de mogelijkheden voor onderwijs goed kon inschatten. De directeur van het CBS, de beroemde mycoloog Dr. J. A. von Arx, die mij o.a. belastte met de leiding van het onderwijsprogramma op het instituut, vond dat hij mij al in een van de eerste weken, dat ik op het CBS werkte, moest gaan voorstellen aan de toenmalige hortulanus de heer Muysen en was hoogst verbaasd te merken, dat ik die al jaren lang heel goed kende.

Tijdens de daaropvolgende periode kwam ik vaak in het park en haalde er heel veel materiaal van schimmelziekten voor stu-

denten die de befaamde internationale cursussen van het CBS kwamen volgen. Ook deed ik er tussen de bedrijven door proeven met planten in de systeemtuin, deels samen met collega's van de Plantenziektenkundige Dienst in Wageningen. Deze proeven met levende planten legden de basis voor enkele boeken, die ik in de daaropvolgende jaren mocht publiceren over fytopathogene planten.

Bij mijn pensionering als mycoloog van het CBS werd ik o.a. toegezongen door een koor van medewerkers en één van de speciaal voor die gelegenheid geschreven liederen ging over mijn betrokkenheid bij het park, en met name over het legendarische perenlaantje, waar we vele jaren lang bijzondere schimmels mochten oogsten voor

Huub in een vrolijk gesprek tijdens het Cultureel festival in 2009.

Huub en het bestuur van de Vrienden van het Cantonspark (boven) en met de voorzitter Jkvr. Angelique Bosch van Drakestein (rechts).

onze practica.

Het park was inmiddels, in 1987, in eigendom overgegaan naar de gemeente Baarn. Die wilde het betreffende perenlaantje opdoeken. Daar heb ik mij toen hevig tegen verzet, maar toch niet kunnen voorkomen dat het moest verdwijnen.

Er was intussen een heel andere wind gaan waaien in het park. Vooral aanvankelijk walste de gemeente vrij rücksichtslos over allerlei bijzondere zaken binnen de muren van het park en dat was de reden dat ik, samen met een aantal andere ingezetenen van Baarn rond 1993 aan de bel begon te trekken ten einde dit nivelleringsproces een halt toe te roepen. Aan de toen heel bekende Baarnse fotograaf Jaap Roskam komt de eer toe om het initiatief te hebben genomen om in Baarn de krachten te gaan

Een boeiende uitleg door Huub tijdens een rondleiding.

bundelen in een Vriendenclub, die zich met het snel verslonsende park bezig zou gaan houden. Samen met hem en vooral de hierbij heel actieve en in Baarn invloedrijke familie Sterneberg namen we het initiatief tot de oprichting van een stichting "Vrienden van het Cantonspark". Ik werd de eerste voorzitter, maar moest die positie al na enkele jaren aan Mevr. Sterneberg overdragen toen ik ziek werd.

In latere jaren knapte ik zodanig op, dat ik de leiding weer op mij kon nemen. Er volgden vruchtbare jaren, waarbij wij in samenwerking met de gemeente tenslotte voldoende invloed op de gang van zaken in en rond het park konden verwerven.

Aanvankelijk was de gemeente helemaal niet blij met onze bemoeienis, maar vooral na het aantreden van wethouder Henk van

de Kerk werden wij volledig geaccepteerd en konden belangrijke invloed verwerven bij het beheer.

Belangrijke gebeurtenissen in de periode, waarin ik voorzitter van de stichting was, waren de cursussen voor rondleiders in het park, de oprichting van de Commissie tot beheer en de jaarlijkse excursies met de donateurs. Een bijzondere plaats nemen ook de publikaties over het park in. Met veler hulp kwamen we tot de publikaties van de Gids voor het Cantonspark, die recentelijk haar vierde druk beleefde. In de negentiger jaren van de vorige eeuw kon ik een reeks artikelen in de Baarnsche Courant schrijven, onder de titel *Deze week in het Cantonspark*, waarvan tweemaal een selectie werd uitgegeven in stencilvorm. Dit zijn intussen collectors-items gewor-

den, want we konden in later jaren, met veler hulp een nieuwsbrief van de grond krijgen en de laatste jaren ook een website (www.cantonspark.nl).

Belangrijke nieuwelingen in ons bestuur waren in dit verband Angelique Bosch van Drakestein en Rob Samson. Doordat we verschillende keren getroffen werden door persoonlijke tegenslagen werd Greet de Lange als secretaris tenslotte de sleutelfiguur in het bestuur. Zij nam mij veel werk uit handen en heeft er voor gezorgd dat ik het bestuur nu met een gerust hart kan verlaten.

Ik zal de mederedacteuren en het bestuurswerk vast wel gaan missen, nu ik heb moeten besluiten om mijn taken definitief

Huub van der Aa en Ruud de Meij tijdens een inspectie bij de renovatie van de Wintertuin.

neer te leggen.

Ik dank vooral hen voor de vriendschap en samenwerking gedurende vele jaren, zoals ik ook dankbaar ben voor de samenwerking met de leden van de Beheercommissie en de rondleidersgroep. Ik zal hen in de toekomst vanaf de zijlijn graag blijven helpen waar mogelijk is en hier zeker niet voor het laatst iets bijdragen aan deze nieuwsbrief. Ik dank ook de huidige bestuursleden en niet in de laatste plaats de vele donateurs van onze stichting. Vooral in deze periode van bezuiniging is een krachtig bestuur met een sterke achterban hard nodig om het Cantonspark door deze moeilijke periode te slepen. Misschien is de nieuwe toekomst voor de Wintertuin mede van invloed op een goede toekomst voor het monumentale Cantonspark, dat nog steeds unieke botanische en cultuurhistorische elementen bevat die het meer dan waard zijn om voor volgende generaties Baarnaars bewaard te blijven.

Het ga jullie allemaal goed !

Huub van der Aa

Coniferen

Coniferen krijgen niet zoveel aandacht van de bouwkundigen. Mogelijk vindt men ze een beetje saai. Het kan ook dat de grote dennenaanplanten van de vorige eeuw op onze zandgronden, dennenplantages, de liefde geen goed hebben gedaan. De grove den was eigenlijk de enige boom die het uithield op de uitgestrekte heidevelden en zandverstuivingen bovendien leverde hij goed hout voor de mijnen. Ook tuinliefhebbers hebben niet zoveel belangstelling voor coniferen al hebben ze vaak wel een paar bijzondere variëteiten in hun tuin. En wat te denken van de gemeente, die voor coniferen geen kapvergunning vraagt, ook al zijn ze opvallend. Mij is niet duidelijk of dit voor alle coniferen geldt of alleen voor *Thuja* en *Chamaecypar*us.

Toch zijn coniferen het waard om er eens wat meer aandacht aan te besteden. Een gedeelte van het Cantonspark wordt het Pinetum genoemd, daar staan nogal wat coniferen, overigens gemengd met wat loofbomen, maar ook elders vind je ze verspreid over het park.

Coniferen of kegeldragers is eigenlijk een verkeerde naam, evenals naaldbomen. Lang niet alle coniferen hebben kegels of naalden. Een *Taxus* bijvoorbeeld krijgt een soort bessen en er zijn naaldbomen, die iets wat meer op schubben lijkt of op bladeren als groen hebben. Beter is het om van naaktzadigen of gymnospermen te spreken, in tegenstelling tot bedektzadigen of angiospermen voor bladplanten. Bij de naaktzadigen liggen de zaden niet beschermd in een vruchtbeginsel maar op

een schubachtig blad, waarvan er meestal een aantal vlak bij elkaar op een korte bladsteel staan, de kegel. Desondanks zal ik hier het woord coniferen blijven gebruiken.

In de ontwikkeling van het plantenrijk gingen de coniferen vooraf aan de loofplanten. De vroege soorten dateren uit Carboon en Perm. In Jura en Krijt, het tijdperk van de dinosaurïers, mengden zich al veel meer soorten tussen de (boom)varens, cycassen en wat er allemaal nog meer stond.

Coniferen zijn overlevers, die zich over praktisch de hele wereld hebben gehandhaafd, al zijn er natuurlijk ook soorten uitgestorven. Sommige komen voor over enorme oppervlaktes zoals de grove den, die te vinden is tussen Noord Spanje en Schotland in het westen, Siberië in het oosten, Lapland in het noorden en Turkije in zuiden. Van andere zijn nog maar enkele exemplaren over in afgelegen bergvalleien. Nog steeds worden nieuwe soorten gevonden, zoals de *Wollemia nobilis* die in 1994 in een kloof in New South Wales, Australië, werd aangetroffen. De exacte locatie wordt geheimgehouden en een uitgebreid kweekprogramma is met succes opgezet. Het is een wonder, dat deze soort heeft kunnen overleven in zo'n kleine niche. Een vergelijkbaar verhaal is te vertellen over de *Metasequoia glyptostroboides*, die in de veertiger jaren van de vorige eeuw werd ontdekt in enkele zijdalen van de Shuihaba in China. Van deze soort waren ter plaatse nog vrij veel exemplaren over, res-

Het Pinetum van het Cantonspark

tanten van uitgebreide overstromingsbossen. Het is werkelijk een succesverhaal hoe goed deze boom gedijt in alle gematigde klimaten. In Baarn staan drie grote exemplaren in het park, kweekresultaten van de zaden die Prof. Pulle in 1947 ontving en ook vijf half zo oude bomen voor de ABN-AMRO Bank en dan zijn ze in verschillende tuinen aangeplant.

Fascinerend hoe oud sommige soorten kunnen worden; de oudste bomen ter wereld zijn coniferen, denk aan de redwoods in Californië. Uit jaarringenonderzoek is voor de oudere redwoods (*Sequoia sempervirens*) van de kust een leeftijd van zeker 2000 jaar af te leiden. De oudste redwoods van de Sierra Nevada (*Sequoiadendron giganteum*) gaan nog een 1000 jaar verder in de tijd terug. De *Pinus longaeva* uit de White Mountains, een bergketen ten oosten van de Sierra Nevada wint het met een leeftijd van 4000, mogelijk zelfs 5000 jaar.

Coniferen zijn ook de hoogste bomen ter wereld, met name de genoemde redwoods met hun 100 meter en meer. En waarschijnlijk is ook de dikste boom een conifeer, de Tule boom, *Taxodium mucronatum*, met een omtrek van 36 meter. Hij staat naast in een klein omheind parkje en torent uit boven een witte kerk Santa Maria del Tule, een stadje in Mexico.

Op de meest onmogelijke plaatsen tref je coniferen, midden in de Algerijnse woestijn staan nog zo'n 230 exemplaren van de *Cupressus dupreziana* bijeen in droge wadi's van het Tassuli Plateau. Ook dit zijn veelal oude exemplaren, die dankzij ondergronds water konden overleven.

Deze boom komt overigens ook nog voor in Marokko. Ook de *Pinus longaeva* van de White Mountains hebben geen erg aantrekkelijke groeiplaats, hoog in de bergen op een rotsbodemp, blootgesteld aan extreme weerscondities, zon, hitte, uitdrogende winden, sneeuw en ijsstormen. Je kunt je de spanning voorstellen van onderzoekers die deze soorten opzoeken op hun oude standplaats en de fascinatie die dit onderzoek oplevert.

Veel van deze soorten zijn maar door een betrekkelijk klein aantal vertegenwoordigd in hun gebied van oorsprong. Het is dan ook erg belangrijk ze verder op te kweken uit zaad, stek of ent en om die op zoveel mogelijk geschikte groeiplaatsen in de wereld uit te zetten om ze voor de ondergang te behoeden. Botanische tuinen kunnen daar een belangrijke rol in spelen.

Van oudsher werden en worden bomen, of liever zaden mee naar Europa en Amerika genomen om hier in tuinen en parken op te kweken. Er zijn prachtige collecties, niet alleen in botanische tuinen, maar ook bij particulieren. Die schepten en scheppen nog steeds veel plezier in het hebben van buitenissige soorten. De laatste tijd lijkt er wel weer een hausse te zijn. In tuincentra vind je tenminste steeds weer nieuwe, bijzondere bomen of struiken.

In een volgend artikel zal ik iets over een aantal in het park voorkomende bomen vertellen.

Een bron voor dit stukje en volgende zijn de boeken van: Aljos Farjon: "A Handbook of the World's Conifers", Brill Leiden-Boston

Metasequoia glyptostroboides,

2010; "A Natural History of Conifers" ook van Aljos Farjon, Timber Press 2008; Het hverslag van een lezing op 26 april 2013 in het Blijdenstein Pinetum door Zsolt

Debreczy en Istvan Racz in het Blijdenstein Nieuws nr 32 blz. 7.

Geertje Bakker

Vrijwilligerswerk in het Park

Het vrijwilligerswerk is belangrijk voor het Cantonspark en wordt uitgevoerd onder de deskundige leiding van Urja Niet - Graafland en Ruud de Meij. Iedere eerste zaterdag van de maand wordt in het park gewerkt van 10.00 uur tot 13.00 uur. Voor de werkzaamheden is gereedschap aangekocht bij de firma Ploeg die zo vriendelijk was korting te geven, een gebaar dat erg gewaardeerd wordt.

De vruchten van de Grote Beuk

advertentie Beeld & Visie